

ŽMOGAUS PAPILOMOS VIRUSO INFEKCIJA (ŽPV)

Žmogaus papilomos viruso (ŽPV) infekcija – tai virusinė, dažniausiai lėtinė liga. Veikiant rizikos veiksniams gali sukelti kliniškai įvairius odos, viršutinių kvėpavimo takų, lytinių organų sistemos gleivinių pažeidimus ar galimai ikivėžinius ar vėžinius susirgimus.

Šiuo metu žinoma daugiau kaip 200 ŽPV serotipų, iš kurių apie 40 tipų aptinkama lytinių organų gleivinėje. Kai kurie ŽPV serotipai turi onkologinių savybių, t.y. gali sukelti vėžį. Mažos vėžio rizikos ŽPV (ŽPV 6, 11 ir kt.) dažniausiai susiję su gėrybiniais nosies ir burnos ertmės, gerklės, gerklų, lytinių takų papilomomis ir karpomis. Didelės vėžio rizikos ŽPV (ŽPV 16,18 ir kt.) susiję su minėtos lokalizacijos vėžiniais susirgimais. Nustatytas aiškus ryšys tarp didelės vėžio rizikos ŽPV (ŽPV 16 ir 18) ir gimdos kaklelio vėžio. Vienas svarbiausių veiksnių, sąlygojančių gimdos kaklelio vėžio išsivystymą – ŽPV infekcija lytiniuose takuose. 99 % gimdos kaklelio vėžio atvejų yra susiję su genitalinė ŽPV infekcija. Genitalijų ŽPV yra dažna lytiniu keliu plintanti infekcija. Gimdos kaklelio vėžys – antras pagal dažnį (po krūties vėžio) piktybinis 15-45 metų moterų navikas Europos Sąjungos (toliau – ES) šalyse.

Kasmet Lietuvoje nuo gimdos kaklelio vėžio miršta vidutiniškai 200 moterų, diagnozuojama 430 naujų šio vėžio atvejų. Šie sergamumo ir mirtingumo skaičiai ženkliai viršija Europos ir pasaulio rodiklius.

ŽPV infekcijos šaltinis ir rezervuaras yra užsikrėtęs ŽPV žmogus. ŽPV plačiai paplitęs tiek tarp moterų, tiek tarp vyrų.

ŽPV infekcija plinta:

1. Lytinių santykių metu.
 2. ŽPV plinta tiek per heteroseksualius, tiek per homoseksualius santykius.
 3. ŽPV galima užsikrėsti ne tik lytinių santykių metu, bet ir bet kokio kontakto su užsikrėtusio žmogaus lyties organais metu.
 4. Kontaktiniu būdu per odą bei gleivinių mikrotraumas.
 5. Infekuota ŽPV motina virusą gali perduoti kūdikiui gimdymo metu.
- Lytinių takų ŽPV infekcija dažniausiai serga lytiškai aktyvūs, jauni žmonės.

Pagrindiniai genitalinės ŽPV infekcijos rizikos veiksniai:

1. Ankstyvi (iki 16 metų) pirmieji lytiniai santykiai.
2. Didelis lytinių partnerių skaičius.
3. Sergant kita lytiškai plintančia infekcija (herpes virusinė infekcija, chlamidiozė ir kt.).

Sveikatos problemos, kurias gali sukelti ŽPV:

1. Odos ir genitalijų karpas (makšties, varpos, išangės, tarpvietės ir kt.).
2. Gerklės, gerklų papilomatazė.
3. Makšties, varpos išangės vėžys.
4. Gimdos kaklelio vėžys.
5. Tonzilių, liežuvio ir kt. vėžys.

Teigiama, kad šiuo virusu bent kartą per savo gyvenimą užsikrečia iki 80 % lytiškai aktyvių moterų. Daugumai ŽPV užsikrėtusių žmonių nėra jokių simptomų ir jie niekuo nesiskundžia. Maždaug apie 90 % ŽPV infekcijos atvejų per 1-2 metus praeina savaime be jokio gydymo. Nuo žmogaus papilomos viruso, nesusidaro apsauginis imunitetas, todėl galimi pakartotiniai užsikrėtimai. Iki 20 % infekuotųjų ŽPV infekcija įgauna lėtinį pobūdį ir persistuoja ilgą laiką, o tai gresia susirgti gimdos kaklelio vėžiu. Tais atvejais, kai ŽPV infekcija pasilieka organizme, neretai ji sukelia lėtinį uždegimą ar kitas sveikatos problemas, kurios priklauso nuo viruso tipo ir infekcijos vietos.

ŽMOGAUS PAPILOMOS VIRUSO PROFILAKTIKA

Rizika užsikrėsti žmogaus papilomos virusu mažina:

1. Saugus, atsakingas lytinis elgesys.
2. Tinkama asmens higiena.
3. Skiepai.

Susilaikymas nuo ankstyvų lytinių santykių yra pats saugiausias būdas neužsikrėsti. ŽPV ir kitomis lytiniu keliu plintančiomis infekcijomis. Jaunimui rekomenduojama diegti nuostatą kuo vėliau pradėti lytinį gyvenimą. Dabartinėje visuomenėje daugelis jaunų žmonių ikivedybinis santykius vertina kaip įprastą ir savaime suprantamą dalyką. Egzistuoja nuostata, kad lytiniai santykiai galimi be jokios atsakomybės. Svarbu paauglius ugdyti lytiškai, t. y. siekti derinti konkrečių žinių lytiniais klausimais pateikimą su bendražmogiškųjų vertybių bei valios ugdymu ir brandinti šeimos gyvenimui. Svarbu suteikti paaugliams tokių įgūdžių, kurie padėtų „NE“ nenorimiems lytiniais santykiams. Svarbu skatinti pačių paauglių rizikingo lytinio gyvenimo sampratą. Dažna lytinių partnerių kaita didina tikimybę užsikrėsti kelių tipų virusais.

Susirgimų genitalijų karpomis, kandilomomis ar kitais ŽPV sukeltais lytinių takų susirgimais mažina saugusis ir atsakingasis lytinis elgesys, atsitiktinių lytinių partnerių mažinimas, taisyklingas apsaugos priemonių (prezervatyvų) naudojimas lytinių santykių metu.

Be to, ŽPV nebūtinai turi plisti lytiniu santykiu būdu. Seksualinė sueitis nėra vienintelis ŽPV perdavimo būdas. Užsikrėsti galimas liečiantis lūpų sėklidžių ar analinės srities audiniams. ŽPV 16 gali plisti liečiant pirštais lytinius organus. Prezervatyvai, kuriuos raginami naudoti paaugliai, negali visiškai apsaugoti nuo užkrato, nes ŽPV perduodamas lytinių santykių metu liečiantis partnerių odos sritims.

Norint išvengti odos karpų, reikia laikytis asmens higienos - dažnai plauti rankas ir kojas, kasdien keisti kojines, naudotis individualiais rankšluosčiais, kempinėmis ir kt.

Susirgti gali kiekviena moteris, nepriklausomai nuo amžiaus ar paveldimumo. Profilaktinės patikros ir skiepai – tai būdai, kurie padeda išvengti gimdos kaklelio vėžio. Virusas sukelia pakitimų gimdos kaklelio ląstelėse, kurie po 10-15 metų gali virsti vėžiu. Pirminių ląstelių pakitimą moteris nejaučia. Pakitimų galima aptikti merginoms ir moterims profilaktinės patikros pas ginekologą metu, o išvengti – pasiskiepijus. ŽPV skiepų esmė – skiepijama, siekiant užkirsti kelią virusui patekti į organizmą, t.y. iki lytinio gyvenimo pradžios. Todėl šios vakcinės veiksmingiausios jaunosoms (9-13 metų) mergaitėms. Galima skiepyti ir jaunas moteris dėl pakartotinių užsikrėtimų ŽPV. Kuo moteris jaunesnė, tuo geriau ji skiepus reaguoja imuninė sistema ir apsauga išlieka ilgiau.

Nuo 2016 metų rugsėjo 1 dienos pagal Lietuvos vaikų profilaktinių skiepų kalendorių nemokamai skiepijamos 11 metų mergaitės nuo žmogaus papilomos viruso Silgard vakcina.

Norintys pasiskiepyti turi kreiptis į vaikų ligų ar šeimos gydytoją. Skiepijimo tvarkaraštis priklauso nuo vaiko amžiaus ir pasirinktos vakcinės.